

Kalbi Mescitlere Bağlı Olmak: Arşın Gölgesinde Korunmak ^{1*}

1. Konunun Planı

- a. Mescit ve Cami kelimelerinin anlamı
- b. Yeryüzünde ilk bina edilen Mescid
- c. Peygamberimizin Medine'deki ilk icraatı: Mescid-i Nebi'nin inşası
- d. Mescidlerin dünya hayatımızdaki yeri ve önemi
- e. Mescidlerin ahiret hayatımızdaki yeri ve önemi

2. Konunun Açılımı ve İşlenişi

Öncelikle Mescid ve Cami kelimelerinin anlamı açıklanır. Mescidlerin ictimâî ve uhrevî hayatımız için ne anlam ifade ettikleri kısaca anlatılır. Yeryüzünde ilk inşa edilen binanın Mescid olmasının ve Peygamber Efendimiz 'in Medine'ye hicretinde ilk icraatının Mescid inşası olmasının hikmetleri ve Peygamberlerin ilk sünnetini titizlikle uygulayan her gittiği yere mescit inşa eden ecdadımızın bu husustaki hassasiyetleri birkaç örnekle izah edilir. Konunun sonuna doğru genel bir değerlendirme yapılarak ve dua edilerek konu bitirilir.

3. Konunun Özet Sunumu

a. **Cami ve Mescid Kavramları:** "Mescit" sözcüğü "tevazu ile eğilmek" anlamındaki secde etmek kelimesinden türeyen ve "secde edilen yer" manasını ifade eden bir isimdir. Kur'an-ı Kerim ve hadislerde Müslümanların ibadet mekânları "mescit" olarak anılmıştır ki, bu adlandırma oldukça manidardır. Zira Allah Resûlü, **"Kulun, Rabbine en yakın olduğu an, secde ânidir."** sözüyle Müslümanın ibadetinde secdenin ayrıcalıklı bir yeri olduğunu bildirmiştir. Daha sonraları içinde cuma namazı kılınan ve hutbe okunan daha büyük mescitlere, cemaati bir araya toplayan manasında "el-mescidü'l-câmi" denilmiştir. Ülkemizde zamanla, bu tamlamanın "cami" kısmı tek başına kullanılarak yaygınlık kazanmış, "mescit" ismi ise müstakil olmayan, çok daha küçük ibadethanelere has kılınmıştır. İslâm dünyasının geri kalanı ise "mescit" ismini benimsemiş, Müslümanların en kutsal mekânları olarak bilinen Mescid-i Haram, Mescid-i Aksâ ve Mescid-i Nebevî özel isimleriyle anılmaya devam edilmiştir. (Hadislerle İslam / 2. Cilt Sf.291)

b. **Yeryüzünde İlk Bina Edilen Mescid:** Kur'an'ın bildirdiğine göre

﴿٩٦﴾ إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ

“Gerçek şu ki, insanlar için yapılmış olan ilk ev, âlemlere bir hidayet ve bir bereket kaynağı olan Mekke'deki evdir.” (Âl-i İmrân 3/96). Rivayete göre onun da ilk banisi Hz. Âdem'dir. Ebû Zerr'in sorduğu sorular üzerine Hz. Peygamber yeryüzünde ilk mescidin Mescid-i Haram, ikincisinin ise Mescid-i Aksâ olduğunu açıklamıştır. Müslim'in Sahihinde Ebû Zer'den şöyle dediği sabit olmuştur: **“Ben Resûlullah'a (sav)'a yeryüzünde kurulan ilk mescide dair soru sordum, O: “Mescid-i Haram 'dır” diye buyurdu. Sonra hangisidir? diye sorunca, O: “Mescid-i Aksa” diye buyurdu. Bu sefer ben: İkisi arasında ne kadar (zamanlık bir süre) vardır? diye sordum, şöyle buyurdu: “Kırk yıl.”** (Buhârî, “Enbiyâ”, 40; Müslim,

¹ Bu vaaz projesi, **Olur Müftülüğü İlçe Vaizi Ahmet Kadioğlu** tarafından hazırlanmıştır.

* **Redaksiyon:** Erzurum Müftülüğü İl İrşad Kurulu

“Mesâcid”, 1-2) Hadiste aralarının zaman olarak kırk yıl olduğunun belirtilmesi, Hz. İbrâhim ve Süleyman’ın eski temelleri üzerine bunları yenilediklerini göstermektedir.

Peygamber Efendimiz ’in Medine’deki İlk İcraatı: “Yeryüzü (toprak) benim için mescit ve temiz kılınmıştır. Ümmetinden kim nerede namaz vaktine ulaşırsa hemen orada namazını kılabilir.” sözleriyle toprağın namaz kılmak için uygun olduğunu bildiren Hz. Peygamber, Medine’de mescit inşası tamamlanıncaya kadar namaz vakti girdiğinde, bulunduğu geniş ve temiz olan her yerde namazını eda ederdi. İslâm tarihinde bir dönüm noktası olan Resûl-i Ekrem’in Mekke’den Medine’ye hicretinden sonra gerçekleştirilen ilk faaliyetlerden biri Mescid-i Nebevinin (Mescid-i Nebî) inşasıdır. Bizzat Hz. Peygamber tarafından yaptırılan iki mescitten biri olan (diğeri Kubâ), Mescid-i Nebevî onun Medine’deki bütün faaliyetlerinin merkezinde yer almış ve fonksiyonları bakımından sonraki dönemde kurulan camilere örnek teşkil etmiştir.

Resulullah’ın ilk iş olarak Mescid inşa etmesi, İslam medeniyetinde vazgeçilmez bir ölçü olmuş, şehirler fethedildiği zaman ilk iş olarak orada bir Mescid inşa edilmiştir. Fatih Sultan Mehmet 29 Mayıs 1453’te Salı günü İstanbul’u fethedip, Cuma gününe kadar Ayasofya’yı camiye dönüştürmesinin altındaki hikmetlerden biri de işte bu Nebevi davranıştır. Yine bunun gibi ecdadımız yurt edindiği bölgelerde şehir planını oluştururken ilk iş olarak camileri inşa etmişlerdir.

Mescidlerin dünya hayatımızdaki yeri ve önemi: İnsan sosyal bir varlıktır, tek başına hayatın yükünü kaldıracak kapasitesi yoktur. İslam Dini de fitrat dinidir ki; insanın sosyalleşmesini, cemiyet hayatını önemser, birlik ve beraberliği teşvik eder. Mü’minleri, sevgide, merhamette ve dayanışmada bir tek vücuda benzeten Peygamber Efendimizin, bu birlik ruhunun temellerini de mescitlerde attığını görüyoruz. Beş vakit namazın camilerde cemaatle kılınmasının dünyaya bakan hikmetlerinden bir tanesi de Müslümanların tanışıp kaynaşması, yalnızlık hissinden kurtularak kardeşlik bağları ile kendilerini güçlü hissetmesi ve yaşama sevinci ile dolmasıdır. Kalpleri ve gönülleri imar etme merkezleri Mescid ve Camilerdir. Camiler, Müslümanların kalplerinin attığı mekanlardır. Kalplerimizi ve gönüllerimizi yönelttiğimiz Kabe'nin birer şubeleridir. Allah'ın evleridir. Huzur ve sükunun kaynağıdır. Sevgi, bilgi, birlik ve ibadet mekanlarıdır.

İslam medeniyetinde camiler daha birçok önemli fonksiyonları bünyesinde barındırır. Mesela ilk dönemden beri camiler eğitim ve öğretim merkezleridir. Camide öncelikle tevhide, vahdeti ve faziletli insan olmanın yollarını Kuran ve Sünnet çerçevesinde öğrenen insan, bunun yanında devlet-vatandaş ilişkilerini de burada öğrenir. Çünkü camiler aynı zamanda siyaset merkeziydi. Hz. Peygamber’in devlet yönetimiyle ilgili meseleleri mescitte görüşüp kararlar alması ve orada bu kararları halka duyurması sünneti kendisinden sonra devam etmiş, devlete ait idare binaları yapıldığında da bu âdet sürmüştür. Yine ilk dönemlerden beri, camiler idarecilerle vatandaşların bir araya geldiği yerlerdi. Asr-ı Saadet’te her türlü istek ve meseleler burada dile getiriliyordu. Müslümanlar Hz. Peygamber’e, ilk halifelere ve diğer idarecilere namaz öncesinde ve sonrasında talep ve şikâyetlerini kolayca intikal ettirebiliyorlardı. Adalet meselelerinin görüşüldüğü yerler olması hasebiyle de camiler Müslümanların daima günlük hayatlarının merkezindeydi ve öyle olmaya devam ediyor.

Mescitlerin Ahiret Hayatımızdaki Yeri ve Önemi: Kur'an-ı Kerim' de yaratılış gayemiz anlatılırken asıl gayenin Rabbimizi tanımak ve O'na ibadet etmek olduğuna vurgu yapılır. Zira, Zariyat suresinin 56. Ayeti kerimesinde “**Ben cinleri ve insanları ancak bana ibadet etsinler diye yarattım**” diye buyurulmaktadır. Bir başka yaratılış gayesi ise Kuran-ı Kerimde şöyle ifade edilir: “**Allah, sizi yerden, topraktan yarattı ve sizden yeryüzünü imar etmenizi istedi.**” (Hud Suresi, 61). Buna göre insanlığın yaratılış gayelerinden biri

yeryüzünü imar etmektir. Bu imarın en önemli unsurlarından biri de camileri inşa ve imar etmektir. Camilerin imarı ise ancak Mü'min gönüllerin işidir. Zira Efendimiz (s.a.s.) bir hadisinde; **“Bir kimsenin camilere gitmeyi alışkanlık hâline getirdiğini görürseniz, onun Mü'min olduğuna şahitlik edin! Çünkü Allah Teâlâ şöyle buyurur: Allah'ın mescitlerini, ancak Allah'a ve âhîret gününe inanan, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve Allah'tan başkasından korkmayan kimseler imar eder...”** (Tevbe, 9/18; Tirmizî, İmân, 8; İbn Mâce, Mesâcid, 19) diye buyurmuştur. Bu hadis-i şerif, cami ile olan bu sıkı ilişkinin aslında kişinin de gerçek Mü'min olduğuna müjde verir.

Mescitler, Kabe'nin birer şubesi olarak Beytullah, yani Allah'ın evleri diye isimlendirilmiştir. Peygamber Efendimiz ise, Allah'ın beytini ziyaret edenlerinde Allah'ın misafiri olduğu müjdesini vermiştir. **“Yeryüzünde Allah'ın evleri mescitlerdir ve misafirine ikramda bulunmak Allah üzerine bir haktır.”** (Taberani,10/161, Nr:10324.) Müminin misafir olabileceği en şerefli ve en cömert ev sahibi ise şüphesiz Allah c.c 'tır.

Peygamber Efendimiz, hesap gününde arşın gölgesinde gölgelenecek yedi gruptan birinin de kalbi mescitlere bağlı olan Mü'minler olduğunu haber veriyor. Evet bedenimizde kalbimiz ne ise, yaşadığımız yerlerde de camiler öyledir. Kalpten gelen kan ile beslenmeyen organ nasıl kangren olursa, camilerin ruha ve gönüle şifa veren manevi havasından beslenmeyen bir hayatta kangren olmaya mahkûmdur. Çünkü Mü'min camiye gitmemekle birçok rahmet pınarını kurutmuş demektir. Mescitlere devam edenlerle ilgili bir sürü müjdeden mahrum olan mümin haddi zatında kendine zarar veriyor. Çünkü Peygamber Efendimiz, Allah'ın rahmetinin cemaat üzerine indiğini haber veriyor. Cemaate katılmayan rahmetten de payını kesmiş oluyor. Bir hadis-i şerifte yeryüzünde Allah'a en sevimli mekanların camiler olduğunun haber verilmesi (Müslim, Mesâcid 288), uyanık gönülleri daima camiye bağlamış ve bahtiyar gönüller, bir vakit namazı eda ettikten sonra ikinci vakti ipe çeker olmuşlardır.

Şair ne güzel bir hatırlatmada bulunmuş:
*Cennete giden yollar mescitlerden geçiyor
Mevla kullarını hep secdelerde seçiyor.*

Camilerle ilgili bu müjdeli haberleri okuduğumuz zaman, aslında Rabbimizin biz kullarını affetmek ve cennetine koymak için vesileler yarattığı ve kulun bu müjdeleri önemseyip hem dünyasını hem de ahiretini kazanmasını arzuladığı söylenebilir. Maide suresinin 35. ayeti kerimesi bize bu hakikati hatırlatmaktadır: **“Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının, O'na yaklaşmaya vesile arayın ve O'nun yolunda cihad edin ki kurtuluşa eresiniz.”** Bize düşen gücümüz yettiğinde bu müjdeleri önemsemek ve gereğini yerine getirmek olmalıdır. Gelin yeniden mescidin yolunu keşfedelim. Mescidi, mihrabı, minberi, ezanı yeniden ortak sevgi odağı haline getirelim ve Mü'minler kardeşler gereğince kardeş olalım.

Bugün İslam coğrafyasında ve ülkemizin her yerinde minareleriyle mahzun bir şekilde bizi seyreden mescidler var. Birliğin ve tevhidin parolası ezanlar günde beş kez bu minarelerden bize sesleniyor; yeniden mescitleri imar edecek ve kardeşliği ihya edecek mümin gönülleri bekliyor. Onlar ezanın parolasıyla birbirlerini kucaklamaya hazır. Yeter ki onlara koşanlar birbirleriyle kucaklaşmaya hazır olsunlar.

4. Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Ayetler

- إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ ﴿٩٦﴾

“Gerçek şu ki, insanlar için yapılmış olan ilk ev, âlemlere bir hidayet ve bir bereket kaynağı olan Mekke’deki evdir.” (Âl-i İmrân Suresi – 96)

- إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنَ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَن يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ﴿١٨﴾

“Allah’ın mescidlerini ancak Allah’a ve âhîret gününe inanan, namazını kılan, zekâtını veren ve yalnız Allah’tan korkup çekinen kimseler imar edebilirler. İşte bunların doğru yolu bulanlardan olmaları umulur.” (Tevbe Suresi – 18)

- أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۗ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾

“Hacılara su verme ve Mescid-i Harâm’ın imar ve bakım işini (üstlenen kimseyi), Allah’a ve âhîret gününe inanıp Allah yolunda cihad eden kimseyle bir mi tutuyorsunuz? Bunlar Allah katında bir değildirler. Allah zalimler topluluğunu hidayete erdirmez.” (Tevbe Suresi – 19)

- وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا ﴿١٨﴾

“Mescidler yalnız Allah’ındır. O halde Allah ile başkasına da tapmayın.” (Cin Suresi – 18)

5. Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Hadisler

- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): “جُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهْرًا أَيَّمَا أَدْرَكَ رَجُلٌ مِنْ أُمَّتِي الصَّلَاةَ صَلَّى.”

Câbir b. Abdullah’tan nakledildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Yeryüzü (toprak) benim için mescit ve temiz kılınmıştır. Ümmetimden kim nerede namaz vaktine ulaşırsa hemen orada namazını kılabilir.” (Nesâî, Mesâcid, 42)

- أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ أَرَادَ بِنَاءَ الْمَسْجِدِ فَكَّرَهُ النَّاسُ ذَلِكَ وَأَحَبُّوا أَنْ يَدْعَهُ عَلَىٰ هَيْئَتِهِ فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: “مَنْ بَنَى مَسْجِدًا لِلَّهِ بَنَى اللَّهُ لَهُ فِي الْجَنَّةِ مِثْلَهُ.”

Osman b. Affân, mescidi yeniden bina etmek istemiş, halk bunu hoş görmeyerek onu olduğu gibi bırakmasını istemişlerdi. Bunun üzerine Osman, “Ben Allah Resûlü ’nü (sav), "Her kim Allah için bir mescit bina ederse, Allah ona cennette bu mescidin benzeri (bir köşk) bina eder." buyururken işittim.” dedi (Müslim, Zühd, 44)

- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: “مَا تَوَطَّنَ رَجُلٌ مُسْلِمٌ الْمَسَاجِدَ لِلصَّلَاةِ وَالذِّكْرِ إِلَّا تَبَشَّشَ اللَّهُ لَهُ كَمَا يَتَبَشَّشُ أَهْلُ الْغَائِبِ بِغَائِبِهِمْ إِذَا قَدِمَ عَلَيْهِمْ”.

Ebû Hüreyre'nin naklettiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: **Müslüman bir kimse mescitleri namaz ve zikir için kendine yer-yurt edindiğinde, Allah onun bu durumuna, gurbetten dönen kişiye ailesinin sevindiği gibi sevinir**”. (İbn Mâce, Mesâcid, 19)

- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِنَاءِ الْمَسَاجِدِ فِي الدُّورِ وَأَنْ تُنْظَفَ وَتُطَيَّبَ

Hz. Âişe şöyle demiştir: **“Allah Resûlü (sav) mahallelerde mescitler inşa edilmesini, buraların temiz tutulmasını ve güzel kokularla kokulandırılmasını emretti.”** (Ebû Dâvûd, Salât, 13; T594 Tirmizî, Cum’a, 64)

- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): “مَنْ أَكَلَ ثُومًا أَوْ بَصَلًا، فَلْيَعْتَزِلْنَا - أَوْ لِيَعْتَزِلْ مَسْجِدَنَا -، وَلْيَقْعُدْ فِي بَيْتِهِ”.

Câbir b. Abdullah'ın rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: **“Her kim sarımsak veya soğan yemişe bizden —ya da mescidimizden— uzak dursun ve evinde otursun.”** (Buhârî, İ'tisâm, 24)

6. Yararlanılabilecek Bazı Kaynaklar

- ❖ DİA, “Cami” İle İlişkili Maddeler
E-Kaynak: <https://islamansiklopedisi.org.tr/cami/iliskili-maddeler>
- ❖ DİA, “Cami” İle İlişkili Maddeler
E-Kaynak: <https://islamansiklopedisi.org.tr/cami/iliskili-maddeler>
- ❖ Hadislerle İslam, “Mescit ve Camiler: Rahmân ‘ın Evleri” – Cilt 2 Sayfa 23
E-Kaynak: <https://hadislerleislam.diyaret.gov.tr/sayfa.php?CILT=2&SAYFA=23>
- ❖ Komisyon, “Cami ve İlim”, Ankara: DİB Yayınları
E-Kaynak: <https://yayin.diyaret.gov.tr/Product/Detail?productId=2375>
- ❖ Komisyon, “Cami Yazıları”, Ankara: DİB Yayınları
E-Kaynak: <https://yayin.diyaret.gov.tr/Product/Detail?productId=4056>
- ❖ Komisyon, “Peygamberimiz Cami ve İrşad”, Ankara: DİB Yayınları
E-Kaynak: <https://yayin.diyaret.gov.tr/Product/Detail?productId=5303>

